

Coniunctivus perfecti activi et passivi

- Coniunctivus perfecti activi et passivi

Coniūctivus perfectī āctīvī et passīvī

Peter Paul Rubens, „Pallas i Arachne”, 1636-1637, muzeum sztuki Virginia Museum of Fine Arts, Richmond, Stany Zjednoczone, [wikimedia.org](https://www.wikimedia.org), domena publiczna

Ważne daty

2-8 n.e. – Owidiusz tworzy swoje największe dzieło – *Metamorfozy*

23 marca 2018 – Międzynarodowe czytanie *Metamorfoz* Owidiusza w ramach Festival European Latin Grece *Métamorphoses 2018!*

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online skills, licencja: CC0.

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

1. zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego:

h) formy strony czynnej i biernej czasowników regularnych koniugacji I – IV w trybie orzekającym (indicativus) i łączącym (coniunctivus) w następujących czasach: praesens, imperfectum, perfectum, plusquamperfectum, futurum I oraz formy trybu rozkazującego w czasie teraźniejszym w stronie czynnej (imperativus praesentis activi);

8. dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii:

h) odmienia czasowniki regularne koniugacji I–IV w trybie orzekającym (indicativus) i łączącym (coniunctivus) w następujących czasach: praesens, imperfectum, perfectum, plusquamperfectum, futurum I oraz tworzy formy trybu rozkazującego w czasie teraźniejszym w stronie czynnej (imperativus praesentis activi).

Nauczysz się

opowiadać historię mitu o Arachne;

charakteryzować dzieła sztuki związane z kulturą antyczną;

wykonywać zadania związane z tworzeniem form coniunctivus perfecti activi et passivi.

Tekst interaktywny

Przeczytaj fragment tekstu o Arachne. Dowiesz się z niego, kim była Arachne, jakie miała zdolności oraz kto ją odwiedził przybierając postać staruszki.

Paolo Veronese, „Arachne”, 1520, Pałac Książęcy, Wenecja, Włochy, wikimedia.org, domena publiczna

Arachnē

Arachnē fēmina fuit, quae arte suā nōbilissima erat: saepe enim nymphae ipsae silvās et flūminis aquās relinquēbant, ut mirabilia opera ab eā cōnfecta aspiceret. Omnēs dēlectābantur cum eam acū vestēs pingentem spectārent, eamque ūnō ōre laudābant dīcentēs 'Minervam ipsam eius fuisse magistrā!' Tanta vērō erat Arachnēs superbia, ut, vim deae contemnēs, 'ā sē Minerva facile arte vincī posse' dīcere audēret.

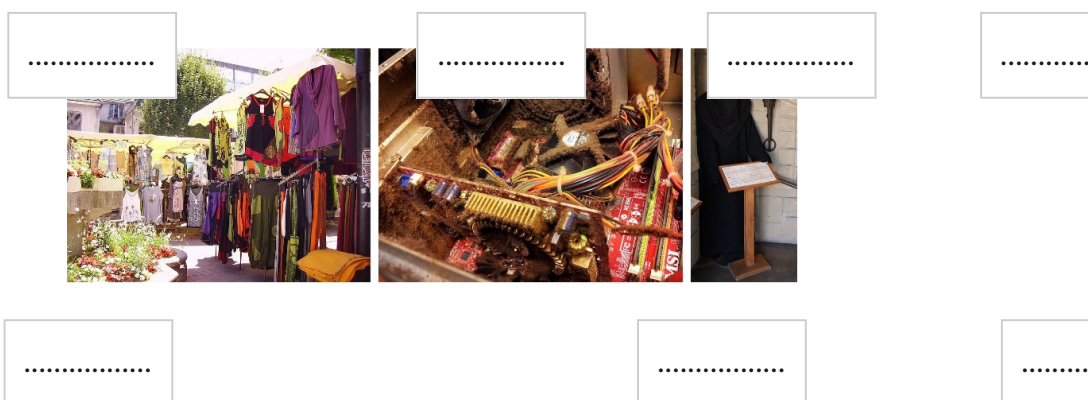
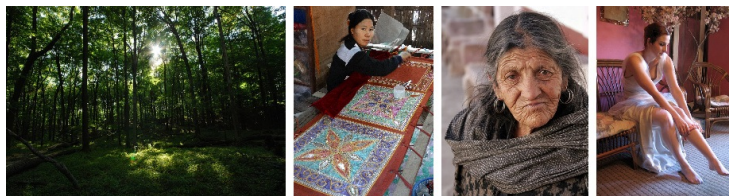
Minerva igitur, postquam tālia audīvit, sordidā veste indūta, cānōs sibi ipsa fēcit capillōs et baculō invalida membra ita sustinēbat, ut plānē anūi similis esset. Quae, Arachnēs domum ingressa, eam salvēre iussit et 'Nē cōnsilium meum contempserīs, ō Arachnē:' inquit, 'ego enim sum ānus, et iam saepe vidī quōmodo deī superbōs hominēs pūniverint. Veniam igitur ā deā pete propter verba tua temeraria: illa veniam dabit.' Cui vērō Arachnē, irāta: 'Nōn opus mihi est cōnsiliis tuis, ō stulta anus!' inquit, fronte contractā, 'Bene sciō quid dīxerim, et in meā sententiā maneō: cūr nōn ipsa Minerva hūc venit, ut mē ipsa reprehenderet? Novī quae sit causā: timet nē artē ā mē vincātur!'

Źródło: Luigi Miraglia, *Fabulae Syrae – Graecorum Romanorumque fabulae ad usum discipulorum Latine narratae* Rzym: Vivarium Novum, 2010, Arachne s. 83, w. 60 – 81.

Ćwiczenie 1

Po zapoznaniu się z tekstem o Arachne, dopasuj słowa występujące w tekście do poniższych zdjęć:

anus, sordidus, silva, indūta, pūnit, pingēns, vestēs

Tekst o Arachne, który właśnie przeczytałeś oparty jest na micie przekazanym nam przez Owidiusza w *Metamorfozach*. Zapoznaj się z przekładem odpowiedniego fragmentu *Metamorfoz* – sprawdź, czy dobrze zrozumiałeś główną myśl tekstu łacińskiego:

Pallada⁰ słucha z uwagą, chwali pieśń i uznaje słuszność gniewu.

*- To mało chwalić – mówi – sami dbajmy o własną chwałę. Nie pozwólmy, by ktoś bezkarnie bóstwem naszym gardził. Mówiąc to, miała na myśli Arachne, mieszkankę Meonii¹. Słyszała o tym, że w sztuce prząsniczkiej nikomu nie przyznaje pierwszeństwa przed sobą. Zresztą ani miejscem urodzenia, ani rodem, jedynie swoją sztuką się wślawiła. Ojcem jej był Idmon z Kolofonu², który miękką wełnę barwił **focejskim szkarłatem**. Matka umarła, lecz i ona jak jej mąż pochodziła z ludu. Arachne jednak gorliwą pracą zdobyła rozgłos we wszystkich miastach Lidii, choć z ubożego domu i małej miejsciny zwanej Hypepa³.*

Aby podziwiać kunszt jej, często nimfy schodziły z winnic Tmolu, rzeczne nimfy Paktolu⁴ wychodziły z wody.

*Nie tylko zachwycaly tkaniny Arachne, lecz sama sztuka jej budziła zachwyt, sama praca. Czy gdy wełnę surową na **kądziel** nakłada, palcami formuje **runo** i wygładza rozciągając je jak obłok mglisty, zręcznym palcem wartkie obraca wrzeciono, igłą maluje czary, myślałbyś patrząc, że uczyła ją Pallada.*

Lecz ona temu przeczy, nie przyznaje się nawet do takiej mistrzyni.

- Niech się ze mną zmierzy – powiada – ustąpię tylko wtedy, jeśli mnie pokona.

Bogini przybiera postać staruszki, z siwym włosom na skroniach, wsparta na lasce.

I mówi:

- Wiek późny nie tylko to, co złe przynosi, sędziwe lata dają doświadczenie. Nie gardź moją radą: ciesz się sławą najlepszej tkaczki pośród ludzi. Ustąp bogini nieśmiertelnej, proś pokornie, by ci zuchwałę słowa wybaczyła. Kto prosi o łaskę, otrzyma.

Spojrzała dziko, nic wysnutą wypuściła i zaledwie powstrzymuje rękę, z gniewem widocznym na twarzy takimi słowami karci Pelladę, ukrytą pod postacią staruszki:

- Krótka twój rozum, chociaż długie życie. Ale czasami niedobrze żyć za długo. Jeśli masz synową lub córkę, niechaj słuchają rad twoich. Ja sama wiem, co robię, daremne twoje upomnienia. Ja obstaję przy swoim. Dlaczego bogini sama nie przybyła? Czemu współzawodnictwa unika?

- Przybyła! – rzecze Pallada, odrzucając pozór staruchy i objawia się w boskiej postaci.

Przypisy

Pallada⁰ - Pallas (od gr. *pallein* wywijać włócznią) Pallada, przydomek Ateny jako bogini wojny.

Meonia¹ - Meonia (gr. *Majonia*, łac. *Maeonia*) kraina w Azji Mniejszej, na lewym brzegu rzeki *Hermus*, stanowiła część Lidii.

Kolofon² - (gr. *Kohfin*, łac. *Colophon*) jedno z największych miast Jonii, położone na północ-zachód od Efezu, w pobliżu ujścia *Kaystros*.

Hypepa³ - miasto w Lidii, na południowym stoku góry *Tmolus*.

Paktol⁴ - złotonośna rzeka, której źródło znajdowało się u stóp *Tmolu*.

Źródło: Owidiusz, *Metamorfozy*, przekład Anna Kamieńska i Stanisław Stabryła, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1995 r., k. VI, w. 1 - 44

Ćwiczenie 2

Teraz już wiesz, czy dobrze rozumiałeś łaciński tekst o Arachne. Twoim zadaniem jest połączyć w pary fragmenty przekładu *Metamorfoz* Owidiusza z odpowiadającymi im pod względem treści zdaniami łacińskimi:

Dlaczego bogini sama nie przybyła?
Czemu współzawodnictwa unika?

cūr nōn ipsa Minerva hūc venit, ut mē ipsa reprehenderet? Novī quae sit causā: timet nē artē ā mē vincātur!

Wiek późny nie tylko to, co złe przynosi, sędziwe lata dają doświadczenie. Nie gardź moją radą.

'Nē cōnsilium meum contempserīs, ō Arachnē:' inquit, 'ego enim sum ānus.

Lecz ona temu przeczy, nie przyznaje się nawet do takiej mistrzyni.
- Niech się ze mną zmierzy – powiada – ustąpię tylko wtedy, jeśli mnie pokona.

Minerva igitur, postquam tālia audīvit, sordidā veste indūta, cānōs sibi ipsa fēcit capillōs et baculō invalida membra ita sustinēbat, ut plānē anūī similis esset.

Aby podziwiać kunszt jej, często nimfy schodziły z winnic Tmolu, rzeczne nimfy Paktolu wychodziły z wody.

Tanta vērō erat Arachnēs superbia, ut, vim deae contemnēs, 'ā sē Minerva facile arte vincī posse' dīcere audēret.

Bogini przybiera postać staruszki, z siwym włosem na skroniach, wsparta na lasce.

saepe enim nymphae ipsae silvās et flūminis aquās relinquēbant, ut mīrabilia opera ab eā cōnfecta aspiceret.

Zwróć uwagę na czasowniki z tekstu łacińskiego - contempserīs, pūnīverint, dīxerim. To formy czasownikowe Coniūctīvus perfectī āctīvī .

Czasowniki z tekstu łacińskiego takie jak: contempserīs, pūnīverint, dīxerim. To formy czasownikowe Coniūctīvus perfectī āctīvī .

Spójrz, jak utworzyć coniūctīvus perfectī āctīvī we wszystkich czterech koniugacjach:

Temat perfecti + - erim - erimus

- eris - eritis

- erit - erint

pokochołbym	ukarałbym	powiedziałbym
amāverim	pūnīverim	dīxerim
amāveris	pūnīveris	dīxeris
amāverit	pūnīverit	dīxerit
amāverimus	pūnīverimus	dīxerimus
amāveritis	pūnīveritis	dīxeritis

amāverint	pūnīverint	dīxerint
-----------	------------	----------

A to formy strony biernej:

II Coniunctivus perfecti passivi

Participium perfecti passivi + sim simus

sis sītis

sit sint

zostałbym pokochany	zostałbym ukarany	zostałbym zlekceważony
amātus, - a, - um sim	pūnītus, - a, - um sim	contemptus, - a, - um sim
amātus, - a, - um sis	pūnītus, - a, - um sis	contemptus, - a, - um sis
amātus, - a, - um sit	pūnītus, - a, - um sit	contemptus, - a, - um sit
amātī, - ae, - a sīmus	pūnītī, - ae, - a sīmus	contemptī, - ae, - a sīmus
amātī, - ae, - a sītis	pūnītī, - ae, - a sītis	contemptī, - ae, - a sītis
amātī, - ae, - a sint	pūnītī, - ae, - a sint	contemptī, - ae, - a sint

Ćwiczenie 3

Połącz formy:

aspecta est

aspexeris

aspexistī

aspexerint

aspectī sunt

aspectī sint

aspexērunt

aspecta sit

aspexit

aspexerit

Ćwiczenie 4

Odpowiedz na pytanie. Coniunctivus perfecti activi tworzymy poprzez dodanie końcówek erim..etc. do:

tematu praesentis

tematu perfecti

participium perfecti activi

Mit o Arachne

Peter Paul Rubens, „Pallas i Arachne”, 1636-1637, muzeum sztuki Virginia Museum of Fine Arts, Richmond, Stany Zjednoczone, wikimedia.org, domena publiczna

Imię owej lidyjskiej dziewczyny jest jedną z form greckiego wyrazu oznaczającego ‘pająka’ (także arachnes i arachnos; arachnion zaś to ‘pajęczyna’). Ojciec jej, Idmon, był w Kolofonie farbnikiem. Arachne zasłynęła mistrzostwem w tkaniu i haftowaniu. Zbiegały się nimfy z okolicy, żeby jej dziełom się przyglądać. Mogłaby uważać się za prawą uczennicę Ateny, lecz wolała się pysznić, że nawet boginię pokona, jeśli ta zechce stanąć z nią w zawody. Zaiste, zjawiała się bogini pod postacią staruszki, łagodnie przywołując Arachne do skromności. Lecz dziewczyna obrzuciła staruszkę obelgami.

Atena więc odsłoniła swoją boską postać. Zasiadły obie u krosien. Bogini swoją tkaninę ozdobiła wizerunkami dwunastu bogów olimpijskich, jaśniejących mocą, a w czterech rogach, aby ostrzec lekkomyślną współzawodniczkę, ukazała przykłady kar, jakie ponieśli śmiertelni, którzy wezwali bogów do współzawodnictwa. Arachne zaś haftowała obrazy związków bogów z wybranymi przez nich śmiertelniczkami. Wcale nie gorsza była jej praca od dzieła bogini. Wtedy rozgniewała się Atena, rozdarła tkaninę obrazującą występki bogów, a czółenkiem tkackim jąła bić Arachne w czoło. Dumna prządka nie może znieść hańby, zakłada sobie stryczek na szyję, wieszka się, lecz już ze sznura odcina ją Atena, pożałowałwszy swego gwałtownego gniewu. Żyj – rzekła bogini – ale ciągle, niecnoto, bądź zawieszona! Ta kara spada na twój ród i na późne wnuki! I z ziół, jakimi włada bogini Hekate, czyli Hadesowych, wyciska sok na Arachne: jad zdziera skórę, głowa się zmniejsza, zmienia się cała postać, kończynami są teraz nogi bardzo cienkie, największy jest brzuch, z którego biedna snuje nić jako pająk.

Źródło: Zygmunt Kubiak, *Mitologia Greków i Rzymian*, Świat Książki, Warszawa 1997, s. 230.

Ćwiczenie 5

Dlaczego Arachne targnęła się na własne życie?

- Dlatego, że Atena podarła jej pracę i zaatakowała ją czółenkiem tkackim.
- Ponieważ przegrała w pojedynku z Ateną.
- Ponieważ bogini chciała ją zamienić w pająka.

Ćwiczenie 6

Zdecyduj, czy zdania na temat Arachne są prawdziwe.

- Gdy Arachne przystąpiła do pojedynku z boginią, utkała arras przedstawiający występki bogów.
- Ojciec Arachne zajmował się barwieniem tkanin.
- Atena podarła tkaninę Arachne i ukłuła ją wrzecionem.
- Arachne chciała się, że potrafi tkać piękniej od samej bogini Ateny.
- Okoliczne nimfy przybywały do Arachne, by uczyć ją sztuki tkackiej.
- Pallada przybrała postać staruszki, by poprosić Arachne o pomoc w utkaniu tkaniny przedstawiającej wszechmocnych bogów.

Przeczytaj fragment *Metamorfóz* Owidiusza, w którym poeta opisuje, co Arachne przedstawiła na płótnie podczas pojedynku z Ateną.

Arachne wyobraża porwanie Europy przez Jowisza, który przybrał postać byka. Byk jest jak żywy, woda - jak prawdziwa. Europa ogląda się na brzeg pozostawiony, przyzywa przyjaciółki, boi się dotknięcia fali, cofa trwożnie stopy.

Przedstawia Jowisza, gdy jako orzeł piękną Aterię⁰ porywa, jak skrzydłami łabędzie tuli Ledę, jak w postaci Satyra śliczną Antiopę¹ obdarza bliźniętami, w przebraniu Amfitriona płodzi Herkulesa, jako złoty deszcz uwodzi Danae, jako ogień zdobywa Eginę², jako pasterz - Mnemozynę³, Prozerpinę⁴ jako wąż różnobarwny.

Przypisy

Ateria⁰ - córka tytana Ceusza i Feby, uwiedziona przez Jowisza, który przybrał postać orła,

zamieniona w przepiórkę rzuciła się w morze.

Antiopa¹ - córka króla Beocji Nykteusa, uwiedziona przez Zeusa w postaci Satyra, urodziła Zetosa i Amfiona, budowniczych Teb.

Egina² - córka boga rzeki Asopos; Jowisz uwiódł ją w postaci ognia i spłodził z nią Eola, później króla wyspy Eginy w Zatoce Saroniejskiej.

Mnemozyna³ - tytanka, córka Uranosa i Gai, Jowisz uwiódł ją przybierając postać pasterza.

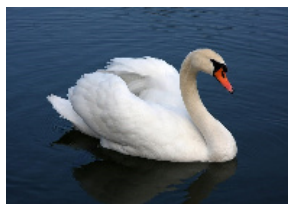
Prozerpina⁴ - córka Demeter, uwiedziona przez Jowisza w postaci węża.

Źródło: Owidiusz, *Metamorfozy*, przekład Anna Kamieńska i Stanisław Stabryła, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1995, k. VI, w. 109 - 114

Ćwiczenie 7

Powyższy fragment przedstawia przemiany Jowisza, które pozwoliły mu na zbliżenie się do niedostępnych dla niego piękności i uwiedzenie ich. Twoim zadaniem jest połączenie imion mitycznych bohaterów ze zdjęciami przedstawiającymi postacie, które przybrał Jowisz, by się do nich zbliżyć.

Egina, Danae, Europa, Prozerpina, Leda

Słowniki

Słownik pojęć

Arachnofobia

(gr. arachne – pająk) lęk przed pająkami.

Focyjski szkarłat

barwnik z miasta Focea (Fokaja) na jońskim wybrzeżu Azji Mniejszej, sławnego z połowu ślimaków służących do wyrobu purpury.

Kądział

pęk włókna lnianego, konopnego lub wełnianego umieszczony na kołowrotku i przygotowany do przędzenia.

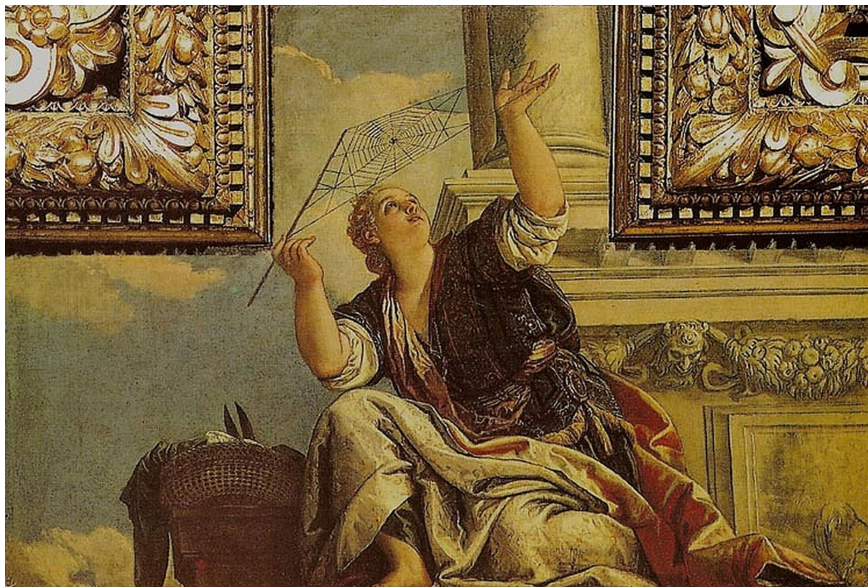
Runo

okrywa włosowa owiec zestrzyżona w całości po osiągnięciu pełnego odrostu.

Słownik łacińsko-polski

Źródło: online skills, licencja: CC0.

Galeria dzieł sztuki

Paolo Veronese, „Arachne”, 1520, Pałac Książęcy, Wenecja, Włochy, wikimedia.org, domena publiczna

Bibliografia

Owidiusz, *Metamorfozy*, przekład Anna Kamińska i Stanisław Stabryła, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1995

Oryginalna azetka; Encyklopedia PWN, Warszawa 2016.

Zygmunt Kubiak, *Mitologia Greków i Rzymian*, Warszawa 1997.

Luigi Miraglia, *Fabulae Syrae – Graecorum Romanorumque fabulae ad usum discipulorum Latine narratae*, Rzym 2010.

Jan Wikarjak, *Gramatyka opisowa języka łacińskiego*, Warszawa 1978.